

Verksamhets- berättelse 2005

Avdelningen för rehabiliteringsteknik
Institutionen för designvetenskaper
Lunds tekniska högskola
Lunds universitet

Verksamhetsberättelse år 2005

Ett kalenderår i backspegeln

Under år 2005 sammanställde Certec i boken ”Människonära design” den metod- och teoribildning som vår verksamhet vilar på och som till en del också är utvecklad på Certec. Boken synliggör därtill vår grundsyn på människa – teknik – människa/ omvärld. Den kommer också att bli tillgänglig på engelska.

Just treenigheten mellan den berörda människan, tekniken och hennes omgivning utgör en grundbult i området ”Design för den mänskliga sektorn”. *Den mänskliga sektorn* är den sektor där människor arbetar direkt med och för människor. Den sektorn har andra karakteristika och i grunden en annan logik än exempelvis industrisektorn, transportsektorn eller den administrativa sektorn. I den mänskliga sektorn finns det alltid (minst) två människor som söker mening (ofta inte den samma), trygghet, flexibilitet och utlopp för sin kreativitet. Under de närmaste tre åren kommer detta område att kunna fördjupas genom ett stöd från Sparbanksstiftelsen Skåne. Vi kommer att speciellt efterhöra intresset hos personal inom Region Skåne att medverka i detta arbetet.

Pacemaking var det område som expanderade mest under året, både genom en avslutande EU-satsning i Jönköping (dokumenterad genom boken och filmen ”Att utmana stressen”) och genom Göteborgs Stads stora satsning på att för sin del nyttiggöra utbildningsrelaterade forskningsinslag inom Certec. Där har nu var tredje chef deltagit i *Pacemaking*. Uppsummering och fördjupningsstudie av effekterna pågår.

Certec hade inget licentiatseminarium och ingen disputation under år 2005, men detta betyder ingalunda att forskningen då låg nere. Beviset för detta blir att det under år 2006 kommer två docentantagningar, två disputationer och fyra licentiatseminarier.

Samarbetet med Region Skåne är en ovärderlig hörnpelare i Certecs verksamhet, både vad gäller forskning, utbildning och information. Det är här, inom Skåne, som vårt kontaktnät är som tätast. Det är också här, oberoende av finansiering, som de flesta av våra forskningspersoner finns (exempelvis finns 5 av de 5 svårt hjärnskadade människor som deltar i det arvsfondenfinansierade Minimeterprojektet i Skåne, och det är på Rehabcentrum Orup som Minimetern används i diagnostiskt syfte). En viktig samverkansform är att två synpedagoger nu har återgått till verksamheter inom Region Skåne efter två års projektanställning på Certec. Detta ger förutom ett ömsesidigt kunskapsutbyte också nya möjligheter till samverkan i framtiden. Ett nytt inslag i samspelet med regionen och kunskapsförtätningen är att det nu inte bara finns nätverk, kurser och information utan också två doktorander som är direkt hemmahörande i verksamheter i Skåne. Den ene är anknuten till ett vårdboende för äldre i Malmö, den andre (på plats först i januari år 2006) till Furuboda. Det kommer att göra stor skillnad för det ömsesidiga kunskapsutbytet att det nu finns forskare som har till sin uppgift att under lång tid utveckla en dubbel tillhörighet och samtidigt påverka två arbetsgemenskaper.

Personal

Till Certecs personal räknar vi in 30 personer för 2005:

Nya medarbetare

Britt Östlund, fil dr, gästlärare (fr o m aug 2005)

Sedan tidigare

Ledning

Bodil Jönsson, professor, forskningsansvarig

Håkan Efring, tekn dr, universitetslektor,
föreståndare och utbildningsansvarig

Disputerade forskare, lärare

Gunilla Brattberg, adjungerad professor

Jörgen Gustafsson, tekn dr, optiker

Peter Kitzing, docent, emeritus

Charlotte Magnusson, tekn dr, universitetslektor

Eve Mandre, fil dr, universitetslektor (Efter juli 2005 fortsatt verksam på
emeritus nivå.)

Ej disputerade forskare, lärare

Peter Anderberg, tekn lic, doktorand

Björn Breidegard, tekn lic, universitetsadjunkt

Henrik Enquist, civilingenjör, doktorand

Håkan Neveryd, tekn lic, universitetsadjunkt

Camilla Nordgren, civilekonom, doktorand

Kirsten Rasmus-Gröhn, civilingenjör, universitetsadjunkt

Arne Svensk, tekn lic, universitetsadjunkt

Projektanställda

Malena Grube, synpedagog (t o m aug 2005)

Louise Hemmingsen, synpedagog (t o m aug 2005)

Krister Inde, synpedagog (t o m nov 2005)

Övriga medarbetare (information, teknik, ekonomi, administration)

Gun Andersson, 1:e byråsekreterare

Anna Blixt, web information manager (t o m feb 2005)

Eileen Deaner, internationell koordinator (översättare, språkgranskare)

Christofer Gustafsson, forskningsingenjör (IT-ansvarig)

Olle Hammar, datorkonsult

Susanne Nordbeck, högskolesekreterare (ekonomi)

Gunilla Knall, sjukgymnast

Lena Leveen, högskolesekreterare

Simon Nyman, serviceassistent

Forskarstuderande med tjänst utanför LTH

Sigríður Lillý Baldursdóttir, Island (t o m juni 2005)

Eva Flodin, leg. sjuksköterska, Högskolan i Halmstad

Peter Waller, tekn lic, Attendo Care AB (fr o m sept 2005)

Forskning

Rehabiliterings- och habiliteringsteknik (nedan sammanfört till Rehabiliteringsteknik) är inriktat på människor med funktionshinder. Det är ett tvärvetenskapligt ämne och finns i skärningspunkten mellan kunskapsteoretiskt så skilda grenar som teknik, naturvetenskap, humaniora, samhällsvetenskap och medicin.

Rehabiliteringsteknik utgår från mänskliga behov/önsknings/drömmar och har som sin viktigaste måttstock användarens och omgivningens upplevda nöje och nytta. Det skall alltså börja i människan och sluta i människan. Samtidigt är dess metod och till en del dess språk teknikens – det är i de tekniska lösningarna och deras design som det framgår både hur problemen tolkats, och vilka de faktiska implementeringarna blir då man utnyttjar tekniska och pedagogiska möjligheter.

Det är mycket tack vare det stöd som Certec får från Region Skåne som vår forskning kan utvecklas på det sätt den gör. Vi känner nära samhörighet med de perspektiv som FoU-enheten inom Habilitering & Hjälpmedel ringar in i sin behovsinventering av forskning: egenkraft, framgångsfaktorer för vardagen och livet, tidsbundenhet och metodutveckling.

1) *Egenkraft*. Certecs starkaste bidrag till ”egenkraft” under året som gick var nog den rapport som fyra deltagare på Tryckolera *själva* kunde göra till Vinnova på sin del i projektet ”Mobility and Learning”. Det är ett unikt och fantastiskt resultat av ett longitudinellt projekt (nu över 12 år) och en sann integration mellan en daglig verksamhet, en forskningsenhet, ett tänkande och en teknikutveckling som pågått sedan Malmöhus Läns Landstings dagar. Andra starka exempel som lyfter egenkraften inom Certecs område är Peter Anderbergs avhandling om rörelsehindrade datorvana personers liv på internet, och Henrik Enquists arbete för att förstärka den upplevande patientens möjligheter att få tillgång till just de egna upplevelserna och den egna kraften.

2) *Framgångsfaktorer för vardagen*. Vid livslånga funktionsnedsättningar är ofta den berördas egen copingförmåga avgörande. Men den utvecklas inte i ett vakuum, och varje bemötande av karaktären ”nu kan vi inte göra mera, detta får du lära dig att leva med” är ovärdigt. Det är just i att ”lära sig att leva med” som man kan behöva som mest hjälp. De tydligaste representanterna inom Certec för hjälp till att ”lära sig att leva med” är Gunilla Brattberg (värk och smärta), Eve Mandre (neuropsykiatriska funktionshinder), Bodil Jönsson (stresskänslighet), Krister Inde och Jörgen Gustafsson (synskadade barn, tidiga hjälpmedel och roligt material, jfr också FoU-programmets ”det behövs metodutveckling kring ’vardagsroligheter’”). En annan framgångsfaktor är att utveckla det sociala – här har Certec alltid sett till människan i hennes omvärld, och detta förstärks under 2006 bl.a. av Per-Olof Hedvall och hans arbete för att förstärka *relationen* mellan föräldrar och barn med svåra funktionshinder i ”Det andra samtalet”.

3) *Tidsbundenheter* finns av flera slag. När kulturen öppnar upp och ställer krav på allas självständighet kommer det fram funktionssvårigheter som tidigare inte märkts – exempelvis var det detta som var Arne Svensks skäl till att söka sig till Certec (det hade blivit viktigt för människor med utvecklingsstörning att klara klocktiden när inte längre allt gjordes i grupp). Vi är alla obönhörligt en del av en samtids tidsanda – en av forskningens uppgifter kan dock vara att avslöja den rådande tidsandan genom exempel. Ett sådant kommer i Camilla Nordgrens licentiatuppsats där hon visar upp hur många bidrag som människor med traumatisk ryggmärgsskada har att söka på olika blanketter med olika tidsintervall och hos olika instanser. Sammantaget blir detta en *synnerligen* omfattande arbetsinsats för den berörda. Hela ursprunget kommer från filosofin att den berörda själv skall vara *aktiv* och *själv söka* bidrag, inte bara få.

4) *Metodutveckling*. Här hoppas vi på många samtal utifrån metoddelarna i boken ”Människonära design”. Det gäller för denna punkt liksom för de tre övriga att Certec gärna fördjupar sitt samspel med Region Skåne med ledning av de inringade fyra perspektiven.

Forskarstuderande i Rehabiliteringsteknik

Peter Anderberg

Vana rörelsehindrade personers internetanvändning - vad gör den för skillnad?

Sigríður Lilly Baldursdóttir,

Stressrehabilitering i ett etiskt tekniskt sammanhang.

(Har under året tillträtt en högre befattning i Island och därför avbrutit forskarstudierna.)

Björn Breidegard

In the making - att komma underfund med funktionsnedsättningar genom att göra och pröva möjliga hjälpmedel.

Henrik Enquist

Teknik för upplevelsestöd.

Eva Flodin

Ständets betydelse för de existentiella villkoren vid spinal muskelatrofi. En longitudinell retrospektiv studie.

Camilla Nordgren

Ekonomiska konsekvenser efter en traumatisk ryggmärgsskada.

Kirre Rasmus-Gröhn

Datorgränssnitt baserade på ljud- och känsel-interaktion.

Arne Svensk

Design av kognitiv assistans för personer med utvecklingsstörning med utgångspunkt från en tankemodell om distribuerad kognition.

Peter Waller

Meningsfull teknik i ett nytt äldreboende.

Projekt i urval

Äldre, Boende, Design

Äldre, Boende, Design är ett forskningsprojekt i samarbete med Adolf Fredriks församling i Stockholm. Det handlar om när teknik blir meningsfull och hur den bidrar till att forma ett modernt äldrelev. Projektet utgår från en människosyn där de äldre människorna är aktiva och medskapande. Ett stort antal intervjuer tar upp frågor om:

- Det utsträckta åldrandet som livsfas.
- I vilken mån teknik eller annat stöd kan bidra till att skapa ett handlingsutrymme som stämmer överens med det liv jag vill leva.
- Äldre människors livserfarenheter och vana vid teknisk förändring och teknisk utveckling.

Projektet drivs inom ramen för forskningsprogrammet Äldre och design.

www.certec.lth.se/britt.ostlund

www.design.lth.se/aldrochdesign

FRR – Friendly Rest Rooms

De flesta toaletter är inte anpassade för äldre personer med fysiska eller kognitiva funktionsnedsättningar. Detta kan leda till att dessa personer inte längre kan bo kvar hemma. EU-projektet FRR syftar till att utveckla en toalett där viktiga komponenter automatiskt ska kunna ställas in för att möta individuella behov från äldre personer med fortskridande funktionsnedsättningar.

www.certec.lth.se/frr

ENACTIVE – Enactive interfaces (EU, Network of Excellence)

The general objective of the Enactive Network is the creation of a multidisciplinary research community with the aim of structuring the research on a new generation of human-computer interfaces called Enactive Interfaces. Enactive Interfaces are related to a fundamental “interaction” concept which is not exploited by most of the existing human-computer interface technologies. Enactive knowledge is a form of knowledge based on the active use of the hand for apprehension tasks. Enactive knowledge is not simply multisensory mediated knowledge, but knowledge stored in the form of motor responses and acquired by the act of “doing”.

www.enactivenetwork.org

ENABLED – Enhanced Network Accessibility for the Blind and Visually Impaired

Ett EU-projekt med målet att öka tillgängligheten till information och tjänster på Internet för blinda och synskadade. Alternativ till visuella gränssnitt kommer att undersökas – t ex olika former av taktila system, haptik samt ljudgränssnitt. Projektet engagerar 14 partners i 10 länder från både industri och universitet.

www.certec.lth.se/haptics/projects/enabled.htm

MICOLE – Multimodal Collaboration Environment for Inclusion of Visually Impaired Children

Projektets syfte är att undersöka möjligheter för att skapa tekniska hjälpmedel för att underlätta ”lärande i samarbete” för blinda barn i t ex matematik, fysik och andra ämnen. EU-projektet består av 13 olika partners i 8 EU-länder.

www.certec.lth.se/haptics/projects/micole.htm

Low Vision Enabling laboratory (LVE)

LVE är ett forsknings- och utvecklingsprogram som syftar till att på svagsynområdet utveckla bättre metoder för att studera ögats optik, optiska och synpedagogiska hjälpmedel för bättre synfunktion samt bättre metoder för mätning av synrester. De olika delprojekten i LVE-laboratoriet är:

- Widesight – om att mer effektivt utnyttja det perifera seendet
- Movitext – metodutveckling
- Se Mer – tidig träning av synsvaga barn i användning av optiska hjälpmedel. Ett samarbetsprojekt med Vanderbilt University, USA

www.certec.lth.se/lve

Se Mer

Se Mer-projektet studerar hur synskadade barns synförmåga kan utvecklas och användas med optiska hjälpmedel och lekfullt lärande.

www.certec.lth.se/semer

Mobility and learning environments – engaging people in design of their everyday environments

Detta är ett treårigt projekt i samarbete med Malmö högskola (K3) och dagverksamheten Tryckolera, finansierat av Vinnova. Projektet syftar till att utveckla lärandemiljöer med hjälp av ny teknik. Egenproducerade DVD-filmer mellan daglig verksamhet och boende har givit ökad förståelse och samverkan. Teknik som visat sig vara avgörande är: Digital videokamera, portabel och stationär DVD-spelare, webkamera och trådlös streckkodsläsare.

www.certec.lth.se/mobilityandlearning

Design och lärande för vuxna med psykiska funktionshinder

Avsikten med projektet ”Design och lärande för vuxna med psykiska funktionshinder” är att studera utbildningsmöjligheterna för några grupper av vuxna som idag står utanför all vuxenutbildning.

www.certec.lth.se/designochlarande

Minimetern – modern och billig teknik hjälper svårt hjärnskadade människor att kommunicera

I detta utvecklingsprojekt finansierat av Arvsfondsdelegationen har vi tillsammans med Riksföreningen Hjärnkraft utgått från personer med mycket svåra funktionshinder. Dessa har vi funnit inom gruppen hjärnskadade personer som inte kan prata eller uttrycka sig på annat sätt än genom blundningar, gapningar, huvudvridningar etc. Speciellt har vi prioriterat dem för vilka omvärlden har tvekat om huruvida deras kommunikationsansatser har varit medvetna eller inte. Personer i denna

grupp behöver starkt individualiserade lösningar både för styrning och för återkoppling.

www.certec.lth.se/minimetern

Pacemaking

Pacemaking är ett multidisciplinärt forskningsprogram, se boken "Att utmana stressen" och filmen med samma namn. Stressens orsaker, verkningar och möjliga motåtgärder går att studera bl.a. med handikappforskningens teorier och metoder.

De tyngsta Certec-insatserna inom Pacemaking har skett i Jönköpings kommun (två halvårsaktiviteter, en riktad mot chefer år 2004 och en mot långtidssjukskrivna år 2005) och i Göteborgs stad (50 chefer under ett halvår 2004 och 300 under ett halvår 2005).

De sammanlagt 500 deltagarna har inspirerats till att bidra med sina konkreta exempel (i ord och bild) och mönster har vuxit fram för såväl stressens orsaker som verkningar som möjliga motåtgärder. Också en "feel-o-meter" har sett dagens ljus.

Före sommaren 2006 kommer Pacemaking att göras tillgängligt som ett koncept möjligt att använda för verksamheter och individer, i proaktivt eller rehabiliterande syfte.

www.certec.lth.se/pacemaking

www.certec.lth.se/pacemaking/attutmanastressen/boken.html

www.certec.lth.se/pacemaking/attutmanastressen/filmen.html

www.certec.lth.se/dok/feelometern/feelometern.pdf

Design för den mänskliga sektorn

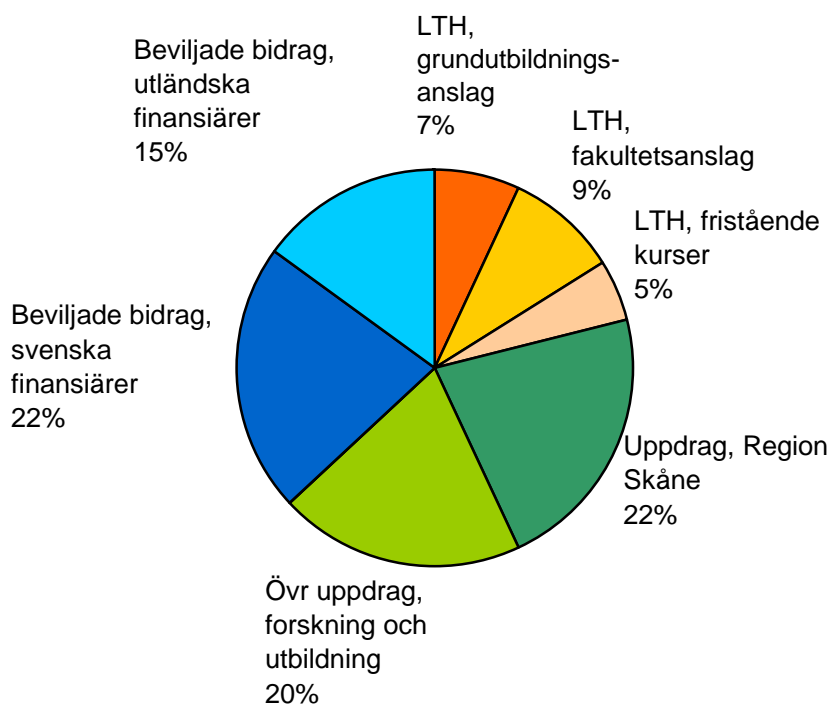
Sparbanksstiftelsen Skåne stöder Certecs satsning på "Design för den mänskliga sektorn". I den mänskliga sektorn arbetar människor direkt med och för människor. Där finns det alltså (minst) två människor som söker mening (ofta inte den samma), trygghet, flexibilitet och utlopp för sin kreativitet.

www.certec.lth.se/bodil/Design_for_den_manskliga_sektorn/Januari2005.pdf

Ekonomi

År 2005 omsatte Certec 18,0 miljoner kronor. Graden av externfinansiering är hög (79%) att jämföras med LTHs totala externfinansiering (ca 50%).

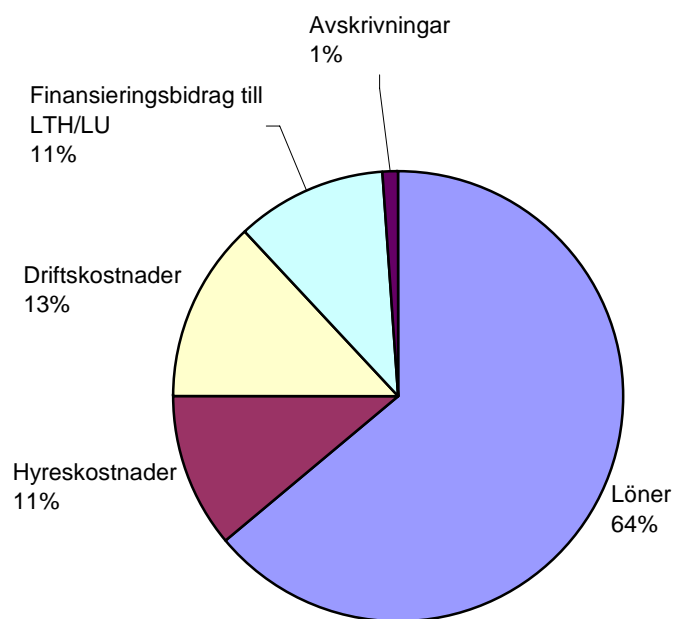
Intäkter per finansieringskälla

Region Skåne är den största externa finansiären, följd av Arvsfundsdelegationen, EU och Göteborgs Stad. Bland övriga finansiärer återfinns bl.a. Försäkringskassan i Jönköpings län, Sparbanksstiftelsen Skåne, Adolf Fredriks församling och Myndigheten för skolutveckling.

Med intäkterna fördelade per verksamhetsområde blir fördelningen: 37% forskning, 9% forskarutbildning, 12% utbildning, 40% uppdragsforskning och 2% uppdragsutbildning.

Kostnader per kostnadslag

Publikationer

Böcker

Gunilla Brattberg
Pedagogik för rehabilitering
Värkstaden, Stockholm 2005
www.varkstaden.se/bokhand.htm

Gunilla Brattberg
Rehabilitering i självhjälpgrupp. Ledarhandbok.
Värkstaden, Stockholm 2005
www.varkstaden.se/bokhand.htm

Gunilla Brattberg
Återvinning av människor. Kapitel i boken Att utmana stressen
Studentlitteratur, Lund 2005
www.studentlitteratur.se/o.o.i.s/2474?artnr=32424-01

Henrik Danielsson, Arne Svensk
Informations- och kommunikationsteknologi: Exemplet Isaac
I Philip Hwang, Ingvar Lundberg, Jerker Rönnberg och Ann-Charlotte Smedler (red), *Vår tids psykologi*
Natur och Kultur, Stockholm 2005
www.nok.se/nok/titlar/27/09420-0.htm

Henrik Enquist
Upplevelser av ett dubbelt medborgarskap
Metod och praktik. Texter om forskning och utvecklingsarbete inom det konstnärliga området.
Årsbok 2005 om Konstnärligt FoU (Ed. T Lind), Vetenskapsrådet 2005

Krister Inde, Louise Hemmingsen, Malena Grube, Jörgen Gustafsson
Metodbok - Synträning för barn med nedsatt syn
Indenova, Karlstad 2005
www.certec.lth.se/semer/BestallningSeMer.pdf

Krister Inde
Rabbit & Blixten (fyra delar)
Sagobok, Dataspel, Tittsaga, Berättsaga
Indenova, Karlstad 2005
www.certec.lth.se/semer/BestallningSeMer.pdf

Krister Inde
Synträning
Indenova, Karlstad 2005

Bodil Jönsson, Orvar Löfgren

Att utmana stressen

Studentlitteratur, Lund 2005

www.studentlitteratur.se/o.o.i.s/2474?artnr=32424-01

Bodil Jönsson (red.), Peter Anderberg, Gunilla Brattberg, Björn Breidegard,

Håkan Eftring, Henrik Enquist, Krister Inde, Eve Mandre,

Camilla Nordgren, Arne Svensk, Ingrid Whitelock

Människonära design

Studentlitteratur, Lund 2005

www.certec.lth.se/dok/manniskonaradesign

Artiklar och konferensbidrag

Peter Anderberg, Bodil Jönsson

Being there

Disability & Society 20:7 (2005) 721-735

Peter Anderberg, Bodil Jönsson

Making both ends meet

Disability Studies Quarterly 25:3 (2005), ISSN 1041-5718

Peter Anderberg, Bodil Jönsson, Lone Malmberg

Mobility and Learning: Engaging People in Design of their Everyday

Environments

Electronic Proceedings of Include 2005

Gunilla Brattberg

Effekter av långtidssjukskrivna smärtpatienters deltagande i en öppen

samtalsgrupp med kognitiv beteendereinriktning

Svensk Rehabilitering Nr 3, 2005

Gunilla Brattberg, Bodil Jönsson

Pedagogik för rehabilitering

Smärta Nr 3, 2005

Gunilla Brattberg

Useworthy Stress Barometer

Stress and Health (Accepterad för publikation under 2005)

Elin Dysvik, Gerd Karin Navig, Ole-Johan Eikeland, Gunilla Brattberg

Results of a multidisciplinary pain management program: A 6- and 12-month

follow-up study

Rehabilitation Nursing 2005; 30(4): 198-206.

Leif Lundström, Jörgen Gustafsson, Peter Unsbo

Assessment of Objective and Subjective Eccentric Refraction

Optomtry & Vision Science 2005; 82(4): 298-306.

Leif Lundström, Jörgen Gustafsson, Peter Unsbo
Off-axis wavefront measurements for optical correction in eccentric viewing
Journal of Biomedical Optics 2005; 10(3).

Jörgen Gustafsson
(Artiklar om SeMer-projektet i svenska OPTIK, norska Optikern och danska Optikern)

Björn Harrysson, Arne Svensk, Gerd Johansson
AcceL System - A New Way of Controlling Computers Using Pen and Paper: Some user experiences
Technology and Disability 2005; 17(1): 33-36.

Bodil Jönsson, Peter Anderberg, Eva Flodin, Lone Malmberg,
Camilla Nordgren, Arne Svensk
Ethics in the making
Design Philosophy Papers 2005; (4)
www.desphilosophy.com

Bodil Jönsson, Anna Rydén
Hjälper medicinen?
Medikament Nr 1, 2005
www.medikament.se/PDF-filer/1-05/Hjalper%20medicin%201.pdf

Bodil Jönsson, Lone Malmberg, Arne Svensk, Peter Anderberg,
Gunilla Brattberg, Björn Breidegard, Håkan Efring, Henrik Enquist,
Eva Flodin, Jörgen Gustafsson, Charlotte Magnusson, Eve Mandre,
Camilla Nordgren, Kirre Rasmus-Gröhn
Situated Research and Design for Everyday Life
In 'In the Making'. Proceedings of Nordes, Nordic Design Research
Conference 29-31 maj, Köpenhamn, Danmark

Peter Kitzing, Elisabeth Ahlsén, Bodil Jönsson
Communication aids for people with aphasia
Logopedics Phoniatrics Vocology. 2005; 30: 41-46.
www.certec.lth.se/doc/communicationaid

Lone Malmberg, Bodil Jönsson, Arne Svensk
Situated probing
Accepterad för presentation på konferensen CHI 2006, Montreal, Kanada.

Paul Panek, Norman Alm, Christian Dayé, Georg Edelmayer, Nadia Gentile,
Charlotte Magnusson, Peter Mayer, Johan Molenbroek, Håkan Neveryd,
Marjo Rauhala, Atilla Rist, Robert Schlathau, Wolfgang Zagler
Friendly Rest Room Project: A Toilet Prototype for Improving the Quality of Life of Old People and Persons with Disability
AAATE 2005, 8th European Conference for the Advancement of Assistive
Technology in Europe, Lille, Frankrike, 6-9 september 2005.

Paul Panek, Norman Alm, Georg Edelmayer, Joseph Liaskos,
Charlotte Magnusson, Peter Mayer, Håkan Neveryd, Alan Newell,
Arne Svensk, Wolfgang Zagler
User Interface and Control Software of an Intelligent Assistive Toilet System for All Citizens
Include 2005, International Conference on Inclusive Design, Royal College of Art, London, UK, 5-8 april 2005.

Arne Svensk
Det är jag som måste ändra mig
Handikappforskning pågår 13:4 (2004)
www.chr.uu.se/Hfp404.pdf

Arne Svensk
Henrik Perssons svarta onsdag och Henrik Perssons vita onsdag
Ur Design av kognitiv assistans, Licentiatuppsats 1:2001, Certec, LTH.
I Hjälpmidler - till mennesker med udviklingshæmning 2005.
Lilly Jansson och Mogens Hoeg, Danske Hjælpmiddelsinstituttet.

Arne Svensk, Bodil Jönsson, Lone Malmberg
Mobility and Learning: Engaging People in Design of their Everyday Environments.
Include 2005, International Conference on Inclusive Design, Royal College of Art, London, UK, 5-8 april 2005.

Britt Östlund
Design Paradigmes and Misunderstood Technology: The Case of Older Users
In Birgit Jeager (ed) Young Technologies in Old Hands – An International View on Senior Citizen's Utilization of ICT.
DJØF Publishing, Copenhagen 2005.

Rapporter

Gunilla Brattberg

Bottnar smärtpatienters långtidssjukskrivning i påfrestande livshändelser?

www.varkstaden.se/trauma.pdf

Gunilla Brattberg

Hälsosant Jönköping. Kvantitativ och kvalitativ analys.

www.varkstaden.se/HPI.pdf

Gunilla Brattberg

Internetbaserad rehabilitering av långtidssjukskrivna personer med smärta och utmattningssyndrom - en randomiserad studie.

www.varkstaden.se/HI_Rapport.pdf

Gunilla Brattberg

PTSD och ADHD bakom många fall av utmattningssyndrom.

www.varkstaden.se/burnout.pdf

Stig Nilsson, Tomas Åkesson, Leif Brunlid, Stig Möller

SåJaFärdigtNuharvigjortdet

Slutrapport till Vinnova i bild från projektet Mobility and Learning Environments på den dagliga verksamheten Tryckolera i Lund.

Utbildning

Under 2005 har Certec givit en handledarutbildning i ”Pacemaking ur handledarperspektiv”, 10 poäng för 20 deltagare i Göteborgs Stad. Uppdraget ingick i forskningsprogrammet Pacemaking och deltagarna har tidigare gått igenom ”Kvalitet genom Pacemaking”, www.certec.lth.se/pacemaking.

LTHs pedagogiska akademi är en satsning från LTH, där lärare kan få sina pedagogiska meritportföljer granskade och erhålla utmärkelsen Excellent Teaching Practitioner, ETP. Vid Certec har hittills Håkan Eftring och Bodil Jönsson erhållit utmärkelsen.

www.lth.se/genombrottet

Under våren 2005 har kurserna ”Funktionshinder – universal design” och ”Rehabiliteringsteknik och design” samkörts för femte gången. Integrationen ligger helt i linje med LTHs strategiska intressen att skapa nya möjligheter och bryggor mellan industridesign- och civilingenjörstudenter. Området universal design / design för alla / design för dynamisk mångfald är strategiskt viktigt också för Certec.

www.certec.lth.se/fud och www.certec.lth.se/fk

Våra projektkurser ger många nya idéer till hjälpmedel för människor med funktionshinder, se www.certec.lth.se/dok/projektarbeten/index_96.html

I våra kurser utvecklar, provar och utvärderar vi de senaste pedagogiska modellerna och teknikerna för nätbaserat lärande och sökande. Hela tiden strävar vi efter att våra kurser skall vara så tillgängliga som möjligt, även för människor med funktionshinder.

Certecs nätbaserade utbildningskoncept går i korthet ut på att:

- Skapa en social gruppgemenskap.
- Skapa individuell flexibilitet i tiden.
- Ge möjlighet att reflektera över det egna lärandet.
- Skapa närhet till lärarna.
- Hålla allt material tillgängligt dygnet om.
- Se till att nätföreläsningarna fungerar som aptitretare.
- Stödja kursdeltagarnas sökklust.
- Hålla högt tempo på nätföreläsningar.
- Ge hemtentamen.

www.certec.lth.se/utbildning/koncept.html

Grundutbildning

Civilingenjörsutbildningen, LTH

Rehabiliteringsteknik, 5 poäng, valfri för CDEFM åk 3 och 4.

Kursen är möjlig att läsa på distans.

www.certec.lth.se/ak

Rehabiliteringsteknik och design, 5 poäng, valfri för CDEFM åk 3 och 4.

www.certec.lth.se/fk

Kursen samkörs med kursen ”Funktionshinder – Universal design” inom industridesignutbildningen.

Industridesignutbildningen, LTH

Datorverktyg, 2 poäng, obligatorisk för Id åk 1.

www.certec.lth.se/idv

Kognitionsergonomi, 4 poäng, obligatorisk för Id åk 2.

www.certec.lth.se/kogn

Funktionshinder – Universal design, 7 poäng, obligatorisk för Id åk 2.

www.certec.lth.se/fud

Kursen samkörs med kursen ”Rehabiliteringsteknik och design” inom civilingenjörsutbildningen.

Fristående kurser, LTH

”KRY”, Rehabiliteringsteknik – IT och lärande, 7 poäng.

Nätbaserad kurs för yrkesverksamma personer med rehabiliteringserfarenhet.

www.certec.lth.se/kry

Rehabpedagogik, långtidssjukskrivna och självhjälpgrupper, 10 poäng.

Nätbaserad kurs för personer som har erfarenhet av behandling eller rehabilitering av människor med långvarig värk och smärta.

www.certec.lth.se/rpls

Rehabiliteringspedagogik och neuropsykiatriska diagnoser, 10 poäng.

Nätbaserad kurs för yrkesverksamma personer främst inom (re)habilitering och psykiatri.

www.certec.lth.se/rond

Rehabiliteringsprocessen och rehabiliteringsekonomi, 3 poäng.

Nätbaserad kurs för yrkesverksamma personer vid t ex försäkringskassa, kommun, landsting eller arbetsförmedling med erfarenhet av stöd och service för personer med funktionshinder.

www.certec.lth.se/rek

Uppdragsutbildning

Pacemaking ur handledarperspektiv, 10 poäng.

Uppdragsutbildning för Göteborgs Stad. Deltagarna har tidigare gått igenom ”Kvalitet genom Pacemaking” inom forskningsprogrammet Pacemaking.

www.certec.lth.se/pacemaking.

Avslutade examensarbeten

Fredrik Nordström

Är tåg och stationer tillgängliga för alla?

Nummer 2:2005

www.certec.lth.se/dok/tagochstationer/tagochstationer.pdf

Nina Lyckmar

Trygghetsradio i Uganda

Nummer 3:2005

www.certec.lth.se/dok/trygghetsradio

Markus Bylesjö

Trygghetskommunikation med motes

Nummer 6:2005

www.certec.lth.se/dok/trygghetskommunikation

Joanna Doweyko, Bibi Sandberg

EYEESEE - An RFID equipped identification tool for people with visual impairments

Nummer 7:2005

www.certec.lth.se/doc/eyesee

Magnus Wallengren

Nära skjuter ingen hare

Nummer 8:2005

www.certec.lth.se/dok/naraskjuter

Sarah Emond

Till våders med värdighet

Nummer 9:2005

www.certec.lth.se/dok/tillvaders

Månadsseminarier

Certec seminarier serie bestod under 2005 av följande månadsseminarier:

8 februari	<i>Etik (och Äldre och design)</i>	Ulf Görman och Ann Haberlein, Centrum för teologi och religionsvetenskap, avdelningen för tros- och livsåskådningsvetenskap
3 maj	<i>Ljud och haptik – osynlig visualisering. Erfarenheter från de pågående EU-projekten ENACTIVE, ENABLED och MICOLE.</i>	Charlotte Magnusson och Kirre Rasmus-Gröhn, Certec
11 oktober	<i>Edward Burkes avhandling: “Accessible Human-Computer Interfaces for Communication and Creative Expression”</i>	Bodil Jönsson, Certec
15 november	<i>Design för den mänskliga sektorn</i>	Bodil Jönsson, Certec
6 december	<i>Äldre, boende, design – projektplanering och forskningsanknytning</i>	Britt Östlund, Certec

Extern information

Den största satsningen i Certecs externa informationsarbete utgjordes av vår informationsdag ”*Certec informerar*” den 5 oktober i *Ingvar Kamprad Designcentrum*.

Ca 500 personer deltog.

Certec medverkade på *Hjälpmedelsinstitutets ID-dagar*.

I ett stort antal *externa föreläsningar* har Certec spridit tankar, kunskaper och erfarenheter till många människor. Det är intressant och glädjande att se att detta snarare ökar än minskar behovet av information från Certec. En utförlig förteckning finns i bilaga 1.

Certec får ofta fungera som inofficiell konsult i frågor som rör funktionshinder – ett par hundra *frågor via e-post och telefon* från såväl privatpersoner som personal. En del frågor kan ges snabba svar, bland annat tack vare Certecs webbplats, som är en av de största inom Lunds universitet. Det är då lätt att återkoppla med relevanta fördjupningslänkar till publikationer och vidare kontakter med personer som vi lärt känna i våra kurser. Andra frågor leder vidare till olika studentprojekt.

Lärare vid Certec har under året också medverkat vid *andra utbildningar*.

Studiebesök på Certec

Som tidigare år har vi tagit emot många studiebesök. En sammanställning presenteras i bilaga 2.

Årets händelser

Boken "Människonära design" utgiven

I boken "Människonära design" har Certec låtit mängder av exempel och berättelser förenas med teorier, metoder och referenser till ett samlat helt. Studentlitteratur skriver:

"Människonära design är till för dig som bryr dig om design och teknik och hur de inverkar på människors liv. ... När kunskaper om grundläggande teorier och metoder relateras till verkligheten vi lever i, skapas helt andra dialoger mellan de berörda människorna och de professionella."

www.certec.lth.se/dok/manniskonaradesign

Egenproducerade DVD-filmer mellan daglig verksamhet och boende ger ökad förståelse och samverkan

Det gamla Isaac-projektet tog ytterligare ett steg genom att nu filmer aktivt kan gå mellan daglig verksamhet och boende tack vare DVD-spelares spridning. De egenproducerade filmerna har givit ett stort tillskott till egenkraften och copingförmågan – det är första gången som också det frånvarande kan vara aktivt närvarande och stötta utveckling. En anmärkningsvärd del i det hela är att deltagarna på Tryckolera själva kunde dokumentera sin del i "Mobility and Learning" i "SåJaFärdigtNuharvigjortdet".

www.certec.lth.se/mobilityandlearning

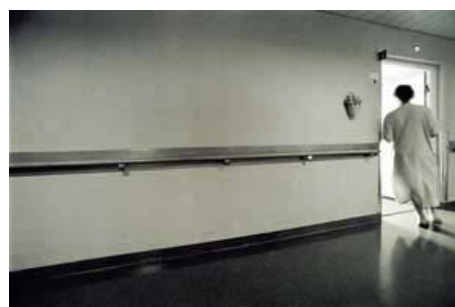

Forskningsprogrammet Pacemaking

Pacemaking, som är ett multidisciplinärt forskningsprogram om att utmana stressen, har i år slagit rot och utvecklats starkt. Stressens orsaker, verkningar och möjliga motåtgärder går att studera bl.a. med handikappforskningens teorier och metoder.

De tyngsta Certec-insatserna inom Pacemaking har skett i Jönköpings kommun och i Göteborgs stad med sammanlagt 500 deltagare, bl.a. chefer och långtidssjukskrivna personer.

www.certec.lth.se/pacemaking

Bilagor till Verksamhets- berättelse 2005

Avdelningen för rehabiliteringsteknik
Institutionen för designvetenskaper
Lunds tekniska högskola
Lunds universitet

Bilaga 1

Föreläsningar och andra externa informationstillfällen 2005

Namn	Datum	Uppdragsgivare och/eller målgrupp	Titel eller ämnesområde
Arne Svensk	2005 01 26	SWECO, Stockholm	Tillgänglighet för personer med funktionshinder
Arne Svensk	2005 02 02	Sjukgymnastutbildningen, Lunds universitet	Design av kognitiv assistans
Arne Svensk	2005 02 15	Arkitektutbildningen, LTH	"Alice bor inte här längre". Om tillgänglighet och kognitiv assistans
Arne Svensk	2005 03 07	Isaac Denmark 2005 årsmöte, Fredericia, Danmark	Betydelsen av bilder. "Man kan inte veta förrän man provat. Digitale billeders betydning som videnskilde og kommunikationshjælpemiddel for mennesker med udviklingshæmning"
Arne Svensk	2005 03 22	Högskolan i Halmstad	Tekniska perspektiv på rehabilitering och funktionshinder
Arne Svensk	2005 04 19	Brain Power projektet	
Arne Svensk	2005 05 24	Slutkonferens i projektet "Bättre tillsammans", Norra real, Stockholm	Huvudtalare vid <i>Brukarkraft – en konferens om användarnas medverkan i IT-utvecklingen</i>
Arne Svensk	2005 06 14	Konferens anordnad av Vinnova, Stockholm	Slutredovisning av Mobility and learning-projektet
Arne Svensk	2005 08 22	Studiedag för personal vid Fågelskolan, Lund	Heldagsföreläsning med fokus på resultat från Mobility and learning-projektet
Arne Svensk	2005 08 29	Karlskrona kommuns föreläsningsserie	Vårt behov av tankestöd. Att lyfta fram de resurser och möjligheter som finns för funktionshindrade, äldre, anhöriga och närstående.
Arne Svensk	2005 09 19	Ergonomikurs, Teknik och Samhälle, Malmö Högskola	Kognitiv Design
Arne Svensk	2005 09 26	Keynotespeaker vid en nordisk konferens för universitetsadministratörer, Lunds universitet	"Universitet för Alla". <i>Vad är det som sitter i väggarna? Om att utforma miljöer och ting som stöd för tanken.</i>

Arne Svensk	2005 09 27	Sjukgymnastutbildningen i Lund	Design av kognitiv assistans - om samspel mellan människor och teknik. Erfarenheter från ett samarbete med en daglig verksamhet.
Arne Svensk	2005 10 11	Kursen "Design för alla", Arkitektur, Lunds Universitet	Tillgänglighet i den byggda miljön.
Björn Breidegard	2005 01 01	Hjärnkraft i Lund informationsdag	Reklam och information om Minimeterprojektet
Björn Breidegard	2005 04 19	Rehabcentrum Lund-Orup	Info om Minimeterprojektet
Björn Breidegard	2005 05 17	Sören Henriksen, DAHJM dataresurscenter och Jonas Ekenborn, Anpassa AB	Info om Minimeterprojektet
Björn Breidegard	2005 05 12	Furuboda Kompetenscenter	Info om Minimeterprojektet
Bodil Jönsson	2005 01 20	Arbetslivsinstitutet och Region Skåne, Lund	Förlängt eller För Långt Arbetsliv?
Bodil Jönsson	2005 02 10	Biomedicinska forskarskolan	Föreläsning
Bodil Jönsson	2005 02 11	Certec/Etnologiska institutionen, LU	Workshop om utbrändhet och sjukskrivning
Bodil Jönsson	2005 03 08	Socialstyrelsen, Stockholm	Socialstyrelsens Äldredagar
Bodil Jönsson	2005 03 15	Hjärnskadekonferensen	Keynotespeaker
Bodil Jönsson	2005 03 31	Spenshults Reumatikersjukhus	Seminarium "Hjälper medicinen?"
Bodil Jönsson	2005 04 15	Sveriges Pensionärsförbund, SPF Lund Centrum	Föreläsning om tid
Bodil Jönsson	2005 04 27	Vetenskapsfestivalen Göteborg	Föreläsning om stress som funktionshinder
Bodil Jönsson	2005 04 28	Hjälpmiddelsinstitutet, Stockholm	Föreläsning inom IT för äldre och funktionshindrade
Bodil Jönsson	2005 05 12	Nordic Assistive Technology Conference, NAT-C	Föreläsning Äldre och design
Bodil Jönsson	2005 05 27	Länsstyrelsen, Eslöv	Föreläsning på Äldredag
Bodil Jönsson	2005 08 26	Socialstyrelsen, Stockholm	Samråd med Peter Brusén
Bodil Jönsson	2005 09 07	Möllaregården, Lund	Föreläsning om Äldre och design
Bodil Jönsson	2005 09 22	Stockholm Independent Living Hjulmässan, Älvsjö	Föreläsning
Bodil Jönsson	2005 09 22	SVERI	Föreläsning
Bodil Jönsson	2005 09 23	Furuboda	Föreläsning

Bodil Jönsson	2005 10 03	Mo Gård, samordnare Ewa Pihl Krabbe	Kvällsföreläsning
Bodil Jönsson	2005 10 20	Arbetslivsinstitutet (ALI), Malmö	Seminarium tillsammans med Per Wickenberg
Bodil Jönsson	2005 11 03	Kinesisk TV	Inspelning för kinesisk TV som en av forskningsprofilerna på Lunds universitet
Bodil Jönsson	2005 11 03	World Usability Day	Lunchseminarium
Bodil Jönsson	2005 11 08	Göteborgs stad	Pacemakingföreläsning för 1300 chefer i Göteborg
Bodil Jönsson	2005 12 02	Centrala Brukarrådet/Ewa Pihl Krabbe	Föreläsning
Bodil Jönsson	2005 12 06	Margaretahemmet, Lund	Föreläsning Tid och Pacemaking
Bodil Jönsson	2005 12 08	Specialpedagogiska institutet/Ewa Pihl Krabbe	Kvällsföreläsning
Bodil Jönsson	2005 09 06	TV-programmet <i>Fråga Doktorn</i>	Medverkan i programmet, pratade om hjälpmedel
Bodil Jönsson, Henrik Enquist	2005 02 14	Spenshult	Patientnära bilder
Charlotte Magnusson	2005 03 31	Vitalis 2005 - en mäsas framför allt för vårdfolk. Inbjuden av Svensk Förening för Medicinsk Informatik	Att känna igen virtuella tredimensionella föremål när man är blind – haptik i rehabiliteringens tjänst
Gunilla Brattberg	2005 02 02	Medicine kandidater, Karolinska sjukhuset	Rehabilitering av långtidssjukskrivna
Gunilla Brattberg	2005 02 08	Medicine kandidater, Akademiska sjukhuset, Uppsala	Rehabilitering av långtidssjukskrivna
Gunilla Brattberg	2005 03 01	Lärare och vårdpersonal Stockholms läns landsting	Rehabilitering av långtidssjukskrivna
Gunilla Brattberg	2005 03 08	10-poängskurs i smärtlindring Röda Korsets högskola	Rehabilitering av smärtpatienter
Gunilla Brattberg	2005 04 23	Årsmöte Svenska läkare för komplementärmedicin	Rehabilitering av smärtpatienter
Gunilla Brattberg	2005 04 27	Start Certec-projekt i Jönköping	Hälsosant Internet
Gunilla Brattberg	2005 08 22	Terminsstart Hälsosant Jönköping	Hälsosant Internet
Gunilla Brattberg	2005 09 02	10-poängskurs i Smärtbehandling, Östra sjukhuset, Göteborg	Rehabilitering av smärtpatienter
Gunilla Brattberg	2005 10 18	Utbildningsföretaget IQPC	Rehabilitering av smärtpat.

Gunilla Brattberg	2005 10 21	Vägledarföreningen	Rehabilitering av långtidssjukskrivna
Gunilla Brattberg	2005 12 08	Avslutningsföredrag Hälsosant Jönköping	Resultat av projektet Hälsosant Internet
Gunilla Knall	2005 10 25	5:e terminens sjukgymnaststuderande, Lunds universitet	Teknik i sjukgymnastens händer
Gunilla Knall	2005 10 25	Adolf Fredriks kyrkoråd	Tillgänglighet, IKDC som gott exempel
Gunilla Knall	2005 11 01	Karlslundskolan, Landskrona	Rehabiliteringsteknik
Gunilla Knall	2005 04 21	Hälsa och Samhälle, Malmö Högskola	Rehabiliteringsteknik
Gunilla Knall	2005 04 29	Länsstyrelsens sociala sektion	Rehabiliteringsteknik
Gunilla Knall	2005 05 12	LSS-handläggare och socialsekreterare, Botkyrka kommun	Rehabiliteringsteknik
Gunilla Knall	2005 11 21	Hörselavdelningen, Umeå lasarett	Rehabiliteringsteknik
Gunilla Knall	2005 11 23	Uppfinnar-temaveckor, Skönadalskolan, Hofterup	Rehabiliteringsteknik
Gunilla Knall och Håkan Efring	2005 08 26	Brasilien-svensk undervisningsdelegation	Internetundervisning
Gunilla Knall och Håkan Efring	2005 12 08	Flygutbildare från Ukraina	E-learning enligt Certec
Håkan Neveryd, Paul Panek	2005 03 17	Friendly Rest Room Final Conference, Vienna	Design of a flexible user interface demonstrator, control software and sensors
Håkan Neveryd	2005 03 17	Friendly Rest Room Final Conference, Vienna	Toilet design for visually impaired persons
Jörgen Gustafsson, Malena Grube, Louise Hemmingsen, Krister Inde, Anne Corn (Vanderbilt University, USA)	2005 04 13- 14	Seminarium Se Upp, Se Hit, Se Mer, IKDC, Lund	Vårseminarium. Besöktes av ca 100 personer från synrehab. i Sverige och Danmark
Jörgen Gustafsson	Mars 2005	Föreläsning i Rom, Italien	Om forskningen i LVE
Jörgen Gustafsson, Krister Inde	Juni 2005	Föreläsning på Sardinien, Italien	Om forskningen i LVE
Peter Waller	2005 02 04	PTS, Stockholm	Redovisning av projekten ”Förmedlingstjänster för döva och hörselskadade” och ”Teletal efter 6 års försöksverksamhet”

Studiebesök på Certec 2005, några exempel

Datum	Besökare
2005 01 28	Allan Larsson på besök hos Bodil
2005 03 02	Ögonkliniken i Lund på besök i LVE-laboratoriet, Jörgen Gustafsson
2005 04 08	Lena Nydahl, anställd hos äldreminister Ylva Johansson, på Certec för orientering om Äldre och design, Bodil Jönsson
2005 04 19	Kari Marklund, ordförande i Handikappidrottsföreningen i Sverige. På Certec för orientering, Bodil Jönsson
2005 06 16	Danska syncentralen i Vordingborg på besök i LVE-laboratoriet, Jörgen Gustafsson
2005 08 15	Jörgen Lennartsson och Per-Olof Hedvall, Furuboda, på besök hos Bodil
2005 10 25	Representanter från Adolf Fredriks församling, Stockholm, Bodil Jönsson
2005 10 28	Handikappombudsmännen Lars Löow och Hans von Axelson, Bodil Jönsson
2005 11 22	Peter Brusén och medarbetare från Socialstyrelsens Handikappbyrå, Bodil Jönsson
2005 nov	Ögonkliniken i Helsingborg på besök i LVE-laboratoriet, Jörgen Gustafsson
2005 11 30	Ögonkliniken i Ljungby på besök i LVE-laboratoriet, Jörgen Gustafsson
2005 12 02	Centrala Brukarrådet på besök/Ewa Pihl Krabbe
2005	Särskolelärare från Landskrona (Björn Breidegard, Gunilla Knall, Arne Svensk)